

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-91>

УДК 332.02:339.137.2

ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ: ІНКЛЮЗИВНИЙ АСПЕКТ

FORMATION OF THE COMPETITIVE ADVANTAGES OF THE REGION'S ECONOMY: THE INCLUSIVE ASPECT

Паулик Алла Ярославівна
здобувач ОС доктор філософії,
Мукачівський державний університет,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0120-4529>

Paulyk Alla
Mukachevo State University

У статті розглянуто сутність таких економічних категорій як: інклюзивна економіка, інклюзивний розвиток, інклюзивне зростання, конкурентні переваги економіки регіону, конкурентоспроможність економіки регіону. Висвітлено важливість застосування інклюзивного підходу до розвитку економіки на регіональному рівні. Автором досліджено основні умови інклюзивного зростання. Визначено напрямки інклюзивного розвитку економіки на регіональному рівні. Закцентовано увагу на ролі людського капіталу у розвитку інклюзивної економіки та у формуванні конкурентних переваг економіки регіону. Визначено, що людський капітал є однією з найважливіших соціально-економічних категорій, що забезпечує інклюзивний розвиток та формує конкурентні переваги економіки регіону. Метою інклюзивного розвитку та формування висококонкурентної економіки регіону є забезпечення зростання якості та рівня життя населення.

Ключові слова: інклюзія, інклюзивна економіка, інклюзивне зростання, інклюзивний розвиток економіка регіону, конкурентні переваги економіки регіону, конкурентоспроможність економіки регіону.

The economy of the country and its regions faces the problem of ensuring a high level of productivity and employment and creating conditions for an increase in the level and quality of life of the population. At the same time, the priority is not economic, but inclusive development of the economy at the regional level. Interest in the inclusive development of the economy of individual regions is due to the strengthening of competition between regions at the national and international levels. The article examines the essence of such economic categories as: inclusive economy, inclusive development, inclusive growth, competitive advantages of the regional economy, competitiveness of the regional economy. The importance of applying an inclusive approach to economic development at the regional level is highlighted. The article examines the basic conditions of inclusive growth. The directions of inclusive development of the economy at the regional level have been determined. Attention is focused on the role of the human capital in the development of an inclusive economy and in the formation of competitive advantages of the region's economy. It was determined that human capital is one of the most important socio-economic categories that ensures inclusive development and forms the competitive advantages of the region's economy. Inclusive development is primarily aimed at the quantitative and qualitative growth of human capital. Implementation of the principles of inclusive development will make it possible to strengthen the competitiveness of the region's economy. Human capital as the main source of competitive advantages of the region's economy includes the ability to produce innovations, cultural and intellectual potential. In connection with the strengthening of decentralization processes and the growth of the role of regions in competitive relations, the question of introducing an inclusive approach to the formation of competitive advantages of the economy at the regional level arises. The purpose of the article is to highlight the essence of inclusive economy and inclusive development and its role in the formation of competitive advantages of the region's economy.

Keywords: inclusion, inclusive economy, inclusive growth, inclusive development of the regional economy, competitive advantages of the regional economy, competitiveness of the regional economy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасні регіони зіткнулися з новими проблемами, які

пов'язані з воєнними діями, загостренням кризових явищ, поглибленням диспропорцій розвитку, зростанням нерівності через скорочення реальних доходів населення, поси-

лення міграційних процесів. Такі несприятливі обставини здійснюють значний вплив на економічний розвиток регіонів та їх конкурентоспроможність. Все це потребує нового підходу до формування конкурентоспроможної економіки регіону де в центрі уваги будуть потреби та інтереси населення регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор та в яких розглядають цю проблему і підходи її розв'язання. Розвиток інклюзивної економіки та її вплив на конкурентоспроможність викликає неабиякий інтерес сучасних науковців. Особливу увагу заслуговують здобутки українських науковців у царині вивчення питань інклюзивного розвитку економіки, а саме: Базиліук А., Воробйона Н., Дідух С. С., Уніят А. та Юзвін З., Павліха Н., Цимбалюк І. У зв'язку з посиленням процесів децентралізації та зростання ролі регіонів у конкурентних відносинах постає питання запровадження інклюзивного підходу до формування конкурентних переваг економіки на регіональному рівні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є висвітлення сутності інклюзивної економіки, інклюзивного розвитку та їх ролі у формуванні конкурентних переваг економіки регіону.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Перед економікою країни та її регіонів постає проблема забезпечення високого рівня продуктивності та зайнятості та створення умов для зростання рівня та якості життя населення. При цьому на перший план виходить не економічний а інклюзивний розвиток економіки на регіональному рівні. Концепція інклюзивного розвитку економіки почала активно розвиватись в кінці 20 на початку 21 століття. Інтерес до інклюзивного розвитку економіки окремих регіонів зумовлений посиленням конкурентної боротьби між регіонами на національному та міжнародному рівнях. Адаже вважається, що найбільш конкурентним є той регіон, який здатен забезпечити високий рівень життя населення.

Інклюзія – це процес збільшення ступеня участі усіх громадян у соціумі через доступ до можливостей і справедливий розподіл результатів праці [1, ст. 20]. У загальному розумінні інклюзивним вважається такий розвиток економіки де в центрі уваги стоїть розвиток всіх прошарків населення та широке залучення до розвитку території їх проживання [2]. Інклюзія на регіональному рівні передбачає внесення

таких змін в економіку регіону, що дасть змогу максимально задовольнити потреби населення за умови залучення всіх зацікавлених осіб на умовах рівності. Інклюзивною вважається та економіка, що здатна забезпечити реалізацію трудового потенціалу населення та будується на об'єднанні зусиль держави та приватного сектору [3]. Проаналізувавши думки науковців, що вивчали інклюзивні аспекти розвитку економіки, можна узагальнити сутність категорії інклюзивне зростання – це такий стан економіки, що забезпечує зростання на умовах:

- залучення максимального діапазону людей для отримання економічного успіху;
- залучення в економічні процеси максимальної кількості трудових ресурсів, за умови рівного доступу до економічних ресурсів та ринку праці;
- забезпечення високого рівня зайнятості, боротьба з бідністю, удосконалення системи соціального захисту та модернізація ринку праці [4].

Павліха Н., Цимбалюк І. сформулювали визначення інклюзивного розвитку регіону як «...процесу досягнення комплексних якісних і кількісних змін просторової системи, на основі розвитку економічної сфери шляхом збільшення ступеня залучення населення до продуктивної діяльності, формування доступної інфраструктури регіону задля створення рівних можливостей особистого розвитку та забезпечення справедливого розподілу отриманих результатів, що виступає передумовою соціального піднесення, зниження рівня диференціації населення й підвищення рівня його добробуту.

В умовах децентралізації особлива увага приділяється соціально-економічному розвитку на регіональному та місцевому рівнях» [5]. Інклюзивний розвиток регіональної економіки здійснюється у таких напрямках:

- поєднання загальнонаціональних та регіональних інтересів;
- справедливий розподіл благ і створення рівних можливостей для всього населення;
- розвиток інновацій та підвищення привабливості для інвестування у розвиток людського капіталу;
- економічні можливості для підвищення рівня зайнятості населення регіонів;
- громадська участь та розвиток інклюзивних інститутів;
- екологізація розвитку та дотримання принципів «зеленої» економіки;
- розвиток інклюзивної інфраструктури;

– підвищення продуктивності праці;
– здатність злагоджувати наслідки потрясінь та підвищення спроможності адаптації до змін [5].

Впровадження принципів інклюзивного розвитку дасть змогу зміцнити конкурентоспроможність економіки регіону. Інклюзивний розвиток, перш за все, спрямований на кількісне та якісне зростання людського капіталу. Людський капітал виступає однією з найважливіших конкурентних переваг економіки регіону. Конкурентними перевагами для економіки регіону є ті властивості, цінності використання яких забезпечить формування бажаного рівня конкурентоспроможності. Людський капітал – це соціально-економічна категорія, що відображає здатність людей приносити дохід, рівень освіти, рівень кваліфікації, природні здібності та таланти [6]. Для розвитку економіки найважливішою рисою людських ресурсів є знатність створювати додану вартість. Людський капітал як основне джерело конкурентних переваг економіки регіону включає в себе здатність продукувати інновації, культурний та інтелектуальний потенціал. Звичайно, найбільш значущою частиною для розвитку економіки регіону та формування її конкурентоспроможності є саме трудові ресурси.

Формування конкурентних переваг з урахуванням інклюзивного підходу дасть змогу побудувати конкурентоспроможну економіку

регіону, яка буде наділена такими властивостями: стійкість, адаптивність, сталий розвиток, креативність, справедливість, інноваційність, доступність. Інклюзивний підхід створює умови для гармонійного розвитку економіки регіону на основі ефективного поєднання та використання людського, виробничого капіталу та природних можливостей відповідної території.

Висновки із цього дослідження і далі перспективи в цьому напрямку. Економіка сучасних регіонів зіткнулась з новими викликами, які вимагають формування особливих підходів та концепцій в центрі яких буде людина з її потребами, інтересами та можливостями. Формування інклюзивної економіки та забезпечення інклюзивного зростання набули особливої актуальності в останні десятиріччя. Саме такий підхід дає змогу зменшити диференціацію населення та диспропорції у розвитку регіонів шляхом підвищення рівня добробуту мешканців відповідної території. Сформувані високі показники якості та рівня життя населення можливо тільки за умови формування та ефективного використання комплексу конкурентних переваг економіки регіону. Врахування інклюзивних аспектів у стратегії розвитку регіону дає змогу створити стійкі конкурентні переваги для економіки на регіональному та національному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Базиліук А. В. Інклюзивне зростання як основа соціально-економічного розвитку. *Економіка та управління на транспорті*. 2015. Вип. 1. С. 19–29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5
2. Воробйова Н., Гаврилюк С., Литвинова Т. (2023) Деякі аспекти інклюзивного розвитку економіки України. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. № 1(69). С. 29–37. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/568/589>
3. Уніят А. В., Юзвін З. І. Концепція інклюзивної економіки в контексті сучасного сталого розвитку країн. *Ефективна економіка*. 2019. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6905> DOI: 10.32702/2307-2105-2019.2.55 (дата звернення: 30.10.2023).
4. Дідух С. М., Лобоцька Л. Л., Мініна В. О. Інклюзивна економіка як нова парадигма сталого розвитку. *Український журнал прикладної економіки*. 2020. Том 5. № 3. С. 100–107.
5. Павліха Н., Цимбалюк І. Науковий базис формування теорії інклюзивного розвитку регіону. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2020. № 3. С. 136–142.
6. Єфремова Н. Ф., Чічкань О. І., Галаганов В. О. Інвестиції в людський капітал і формування конкурентоспроможності підприємства. *Економічна наука Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 6. С. 71–76.

REFERENCES:

1. Bazyliuk A. V. (2015) Inklusyivne zrostantnia yak osnova sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Inclusive growth as the basis of socio-economic development]. *Ekonomika ta upravlinnia na transporti*, vol. 1, pp. 19–29. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eut_2015_1_5
2. Vorobiova N., Havryliuk S., Lytvynova T. (2023) Deiaki aspekty inkluzyvnoho rozvytku ekonomiky Ukrainy [Some aspects of the inclusive development of the economy of Ukraine]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*,

no. 1(69), pp. 29–37. Available at: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/568/589>

3. Uniiat A. V., Yuzvin Z. I. (2019) Kontsepsiia inkluzyvnoi ekonomiky v konteksti suchasnoho staloho rozvytku krain. [The concept of inclusive economy in the context of modern sustainable development of countries]. *Efektivna ekonomika*. 2019. no. 2. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6905> (data zvernennia: 30.10.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.2.55

4. Didukh, S. M., Lobotska, L. L., Minina, V. O. (2020) Inkluzyvna ekonomika yak nova paradyhma staloho rozvytku [Inclusive economy as a new paradigm of sustainable development]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 5, no. 3, pp. 100–107.

5. Pavlikha N., Tsybaliuk I. (2020) Naukovyi bazys formuvannia teorii inkluzyvnoho rozvytku rehionu [The scientific basis of the formation of the theory of inclusive development of the region]. *Ekonomichnyi chasopys Shkhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*, no. 3, pp. 136–14.

6. Yefremova N. F., Chichkan O. I., Halahanov V. O. (2015) Investytsii v liudskyi kapital i formuvannia konkurentospromozhnosti pidpriemstva [Investments in human capital and the formation of the competitiveness of the enterprise]. *Ekonomichna nauka Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 6. pp. 71–76.